

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતેની ગુજરાત ઉચ્ચ ન્યાયાલયમાં

સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૨૯૨૦ / ૨૦૧૭

સાથે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૪૨૦૧ / ૨૦૧૭

સાથે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૪૨૦૨ / ૨૦૧૭

સાથે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૪૨૬૫ / ૨૦૧૭

થી

સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૪૨૬૬ / ૨૦૧૭

મંજૂરી અને સહી માટે :

માનનીય ન્યાયમૂર્તિશ્રી એમ.આર. શાહ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિશ્રી બી.એન. કારિયા

૧.	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે?	હા.
૨.	રિપોર્ટરને સંદર્ભિત કરવાનો છે કે નહીં?	હા.
૩.	શું ન્યાયમૂર્તિશ્રી ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?	ના.
૪.	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?	ના.

=====

તક્ષશિલા રિયાલ્ટીઝ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ – અરજદાર(ઓ)

વિરૂદ્ધ

ઇન્કમ ટેક્સ ડેપ્યુટી કમિશનર, સર્કલ –૪(૧)(૨) અને ૨ –

સામાવાળા(ઓ)

=====

ઉપસ્થીતી:-

અરજદારો માટે વરિષ્ઠ એડવોકેટ શ્રી જે પી શાહ સાથે એડવોકેટ શ્રી મનીષ જે શાહ

સામાવાળા(ઓ) નં. ૨ - ૩ માટે ડીએસ - એફિ. ફાઈલ કરેલ નથી (એન)

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ માટે એડવોકેટ શ્રી નીતિન કે મહેતા

સામાવાળા(ઓ) નં. ૨ - ૩ માટે ડીએસ દ્વારા નોટિસ બજવણી થઈ ગઈ છે

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિશ્રી એમ. આર. શાહ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિશ્રી બી. એન. કારિયા

૨૭મી માર્ચ ૨૦૧૭

સીએવી ચુકાદો

(દ્વારા : માનનીય ન્યાયમૂર્તિશ્રી એમ. આર. શાહ)

૧. દરેક કેસમાં રૂલ, તુરંત જ પરત કરવા પાત્ર. વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી નીતિન કે મહેતા સામાવાળા-મહેસૂલ વતી નોટિસની બજવણી જતી કરે છે.

૨. સંબંધિત પક્ષકારો વતી અને તેમના માટે ઉપસ્થિત રહેલા વિજ્ઞાન એડવોકેટોની સંમતિથી, આ બાબતોની એકસાથે સુનાવણી કરવામાં આવી હતી.

૩. અરજીઓના આ જૂથમાં કાયદા અને તથ્યોના સમાન પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થતા હોવાથી અને આ રીતે એક જ કરદાતાના સંબંધમાં, પરંતુ જુદા જુદા આકારણી વર્ષોના સંબંધમાં હોવાથી, આ તમામ અરજીઓનો આ સંયુક્ત ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા નિકાલ કરવામાં આવે છે.

૪. ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ કરવામાં આવેલી આ તમામ રિટ અરજીઓમાં, સામાન્ય કરદાતાએ સામાવાળા નં. ૧-આકારણી aframe/અધિકારી દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા આક્ષેપિત આદેશોને પડકાર્યા છે, જેમના દ્વારા, ઇન્કમ-ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ [હવે પછી, "એક્ટ" તરીકે સંદર્ભિત] ની કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ કરીને, આકારણી aframe/અધિકારીએ અરજદારને પૂર્વવર્તી પેઢી- મેસર્સ ચાણક્ય ઇન્ફ્રાકોન પ્રાઇવેટ લિમિટેડ [સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૨૯૨૦ / ૨૦૧૭] ના ઉત્તરાધિકારી તરીકે આકારણી વર્ષ ૨૦૧૦-૨૦૧૧ માટે તેના હિસાબોનું ઓડિટ કરાવવા માટે નિર્દેશ આપ્યો છે કારણ કે તે તક્ષશિલા ગૃહ નિર્માણ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ [હવે તક્ષશિલા રિયાલ્ટીઝ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ તરીકે ઓળખાય છે] સાથે વિલીનીકરણ પામી છે; આકારણી વર્ષ ૨૦૧૦-૨૦૧૧

માટે, પૂર્વવર્તી પેઢી-મેસર્સ ચાણક્ય બિલ્ડકોન [પી] લિમિટેડ [સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૪૨૦૧ / ૨૦૧૭] ના ઉત્તરાધિકારી તરીકે; આકારણી વર્ષ ૨૦૧૦-૨૦૧૧ માટે, પૂર્વવર્તી પેઢી-મેસર્સ તક્ષશિલા ગૃહ નિર્માણ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ [સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૪૨૦૨ / ૨૦૧૭] ના ઉત્તરાધિકારી તરીકે; આકારણી વર્ષ ૨૦૧૦-૧૧ માટે, પૂર્વવર્તી પેઢી-મેસર્સ ચંગસ્ટાર ઇન્ફ્રાકોન [પી] લિમિટેડ [સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૪૨૬૫ / ૨૦૧૭] ના ઉત્તરાધિકારી તરીકે અને આકારણી વર્ષ ૨૦૧૦-૧૧ માટે, પૂર્વવર્તી પેઢી-મેસર્સ તક્ષશિલા પ્રોપર્ટીઝ [પી] લિમિટેડ [સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૪૨૬૬ / ૨૦૧૭] ના ઉત્તરાધિકારી તરીકે.

પ. વર્તમાન સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન્સ તરફ દોરી જતા તથ્યો, ટૂંકમાં, નીચે મુજબ છે :

પ.૧ એ કે, પૂર્વવર્તી પેઢીઓ એટલે કે, મેસર્સ ચાણક્ય ઇન્ફ્રાકોન પ્રાઇવેટ લિમિટેડ; મેસર્સ ચાણક્ય બિલ્ડકોન [પી] લિમિટેડ; મેસર્સ તક્ષશિલા રિયાલ્ટીઝ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ; મેસર્સ ચંગસ્ટાર ઇન્ફ્રાકોન [પી] લિમિટેડ અને તક્ષશિલા પ્રોપર્ટીઝ [પી] લિમિટેડના કિસ્સામાં, આકારણી વર્ષ ૨૦૧૦-૨૦૧૧ માટે આકારણી કાર્યવાહી પૂર્ણ કરવામાં આવી હતી. એ કે, કંપની એપ્લિકેશન નં. ૨૬૩ / ૨૦૧૧ માં ગુજરાત વડી અદાલત દ્વારા ૨૨મી માર્ચ ૨૦૧૧ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલા આદેશને અનુસરીને, પાંચ કંપનીઓ

એટલે કે, મેસર્સ ચાણક્ય બિલ્ડકોન પ્રાઇવેટ લિમિટેડ; મેસર્સ ચાણક્ય ઇન્ફ્રાકોન પ્રાઇવેટ લિમિટેડ; મેસર્સ તક્ષશિલા પ્રોપર્ટીઝ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ; મેસર્સ તક્ષશિલા રિયાલ્ટીઝ લિમિટેડ અને મેસર્સ ચંગસ્ટાર ઇન્ફ્રાકોન પ્રાઇવેટ લિમિટેડ તક્ષશિલા ગૃહ નિર્માણ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ સાથે એકત્રિત/વિલીનીકરણ પામી. મેસર્સ તક્ષશિલા ગૃહ નિર્માણ પ્રાઇવેટ લિમિટેડને પાછળથી મેસર્સ તક્ષશિલા રિયાલ્ટીઝ લિમિટેડ તરીકે નામ આપવામાં આવ્યું છે. એવું જણાય છે કે હસ્તાંતરિત કંપનીઓ એટલે કે, મેસર્સ તક્ષશિલા ગૃહ નિર્માણ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ; મેસર્સ ચાણક્ય બિલ્ડકોન પ્રાઇવેટ લિમિટેડ; મેસર્સ ચાણક્ય ઇન્ફ્રાકોન પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને મેસર્સ ચંગસ્ટાર ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રાઇવેટ લિમિટેડના કિસ્સામાં, આકારણી વર્ષ ૨૦૧૦-૨૦૧૧ માટે પુનઃઆકારણી કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હતી. એક્ટની કલમ ૧૪૮ હેઠળની નોટિસો ઇશ્યૂ કરવામાં આવી હતી અને સંબંધિત કરદાતાઓને બજવવામાં આવી હતી. ઉપરોક્ત હસ્તાંતરિત કંપનીઓ-મૂળ કરદાતાઓએ કલમ ૧૪૮ હેઠળની નોટિસો અને પુનઃઆકારણી કાર્યવાહીને પડકારતા આ અદાલત સમક્ષ સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૩૯૭૧ / ૨૦૧૬; ૧૪૦૧૮ / ૨૦૧૬; ૧૪૦૭૧ / ૨૦૧૬ અને ૧૪૭૯૪ / ૨૦૧૬ કરી હતી. એ કે, પમી ડિસેમ્બર ૨૦૧૬ ના રોજના વિગતવાર ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા, આ અદાલતની ડિવિઝન બેન્ચે, સદર સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન્સ ફગાવી દીધી હતી.

૫.૨ એ કે ત્યારબાદ, અહીના અરજદાર-તક્ષશિલા રિયાલ્ટીઝ પ્રાઇવેટ લિમિટેડને એક્ટની કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળની નોટિસ બજવવામાં આવી છે અને અરજદારને, પેઢીઓ એટલે કે, મેસર્સ ચાણક્ય બિલ્ડકોન પ્રાઇવેટ લિમિટેડ; મેસર્સ ચાણક્ય ઇન્ફ્રાકોન પ્રાઇવેટ લિમિટેડ; મેસર્સ તક્ષશિલા પ્રોપર્ટીઝ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને મેસર્સ ચંગસ્ટાર ઇન્ફ્રાકોન પ્રાઇવેટ લિમિટેડના ઉત્તરાધિકારી તરીકે, એક્ટની કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળ સ્પેશિયલ ઓડિટ માટેનો આદેશ શા માટે પસાર ન કરવો જોઈએ તેનું કારણ દર્શાવવા માટે કહેવામાં આવ્યું હતું. કારણ દર્શાવ નોટિસમાં, એ નોંધવામાં આવ્યું હતું કે જમીનના પુનઃમૂલ્યાંકન પછી, પાંચ પેઢીઓનું કંપનીઓમાં રૂપાંતર, મેસર્સ તક્ષશિલા ગૃહ નિર્માણ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ સાથે પાંચ કંપનીઓનું વિલીનીકરણ; પાછળથી પ્રીમિયમ પર પુનઃમૂલ્યાંકન ક્રેડિટની બાકી રકમ સામે ઇક્વિટી શેર ઇશ્યૂ કરવા સાથે; રોકડ પ્રવાહનો અંદાજ લગાવીને ડિસ્કાઉન્ટેડ કેશ ફ્લો પદ્ધતિ તરીકે શેરોનું મૂલ્યાંકન અને મૂલ્યાંકન માટે રેન્ડમ ડિસ્કાઉન્ટેડ દર અપનાવવો, પેઢીઓના જૂથમાં વ્યવહારોની એક જટિલ જાળી છે જેમ કે કેટલાક ભાગીદારો દ્વારા જમીન લાવવી; જમીનોનું પુનઃમૂલ્યાંકન અને તમામ ભાગીદારોના ચાલુ ખાતામાં રકમ જમા કરવી; પેઢીઓનું કંપનીઓમાં રૂપાંતર જે હાલની કંપની સાથે વિલીનીકરણ પામી, ડિસ્કાઉન્ટેડ કેશ ફ્લો પદ્ધતિ દ્વારા શેરનું મૂલ્યાંકન અને અણછાજતા પ્રીમિયમ પર અસુરક્ષિત લોન તરીકે બાકી નીકળતી રકમ સામે શેરોની ફાળવણી, વિવિધ એકમોમાં ૨૦૦૮ થી ૨૦૧૩ સુધીના વર્ષો દરમિયાન

મિલકતોના બહુવિધ પુનઃમૂલ્યાંકન સાથે જોડાયેલી બાબતોમાં કંપનીઝ એક્ટની જોગવાઈઓની અરજી, એકાઉન્ટિંગ સ્ટાન્ડર્ડ્સની અરજી અને વિવિધ ભાગીદારો, પેઢીઓ અને ડિરેક્ટરોના હાથમાં કેપિટલ ગેઈન્સની જોગવાઈઓની તપાસ સંકળાયેલી છે, અને તેથી, હિસાબોનું સ્વરૂપ અને જટિલતા, હિસાબોનું કદ, હિસાબોની સચોટતા વિશેની શંકાઓ, હિસાબોમાં વ્યવહારોની બહુવિધતા, અથવા કરદાતાના કિસ્સામાં વ્યવહારનું વિશિષ્ટ સ્વરૂપ, અને મહેસૂલના હિતને ધ્યાનમાં રાખીને, ટ્રાન્સફરના દરેક તબક્કે કેપિટલ ગેઈન્સના કરવેરા અને સ્ટોક-ઈન-ટ્રેડના એકાઉન્ટિંગના ઢ્રષ્ટિકોણથી સ્પેશિયલ ઓડિટર દ્વારા હિસાબોનું ઓડિટ કરાવવું જરૂરી છે જેથી સંકળાયેલા વ્યવહારોની જટિલ જાળીમાંથી મહેસૂલને કોઈ નુકસાન ન થાય.

પ.૩ એ કે, અરજદાર-કરદાતાએ તેના વાંધાઓ ફાઈલ કર્યા, જેનો આકારણી અધિકારી દ્વારા નિકાલ કરવામાં આવ્યો. એ કે ત્યારબાદ, આકારણી અધિકારીએ તેની મંજૂરી માટે પ્રિન્સિપલ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ, અમદાવાદ IV ને એક પ્રસ્તાવ મોકલ્યો. એ કે સદર પ્રિન્સિપલ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સે તેમની મંજૂરી આપી અને સામાવાળા નં. ૩ ને સ્પેશિયલ ઓડિટર તરીકે નીમ્યા. ત્યારબાદ, બે સંદેશાવ્યવહારો દ્વારા, અરજદારને મેસર્સ ચાણક્ય ઇન્ફ્રાકોન પ્રાઇવેટ લિમિટેડ; મેસર્સ ચંગસ્ટાર ઇન્ફ્રાકોન પ્રાઇવેટ લિમિટેડ; મેસર્સ ચાણક્ય બિલ્ડકોન પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને મેસર્સ તક્ષશિલા પ્રોપર્ટીઝ પ્રાઇવેટ લિમિટેડના

ઉત્તરાધિકારી તરીકે સ્પેશિયલ ઓડિટર દ્વારા આકારણી વર્ષ ૨૦૧૦-૨૦૧૧ માટેના હિસાબોનું ઓડિટ કરાવવા માટે જણાવાયું છે.

૬. એક્ટની કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળ પસાર કરવામાં આવેલા સામાવાળા નં. ૧- આકારણી અધિકારી દ્વારા પસાર કરાયેલા આક્ષેપિત આદેશથી નારાજ અને અસંતુષ્ટ થઈને, કરદાતાએ આ વર્તમાન સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન્સ કરી છે.

૭. અરજદાર માટે વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી મનીષ જે શાહ સાથે ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન પરિષ્ઠ એડવોકેટ શ્રી જેપી શાહ અને સામાવાળા-મહેસૂલ માટે વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી નીતિન મહેતાને સાંભળ્યા.

૮. અરજદાર માટેના વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી જેપી શાહે ભારપૂર્વક સબમિટ કર્યું કે સ્પેશિયલ ઓડિટરની નિમણૂક કરતા એક્ટની કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળની સત્તાના ઉપયોગમાં પસાર કરાયેલ આક્ષેપિત આદેશ તદ્દન ખરાબ, ગેરકાયદેસર અને એક્ટની કલમ ૧૪૨ [૨એ] ની જોગવાઈઓથી વિપરીત છે. અરજદાર માટેના વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી જે.પી શાહ દ્વારા એવું સબમિટ કરવામાં આવ્યું છે કે આકારણી વર્ષ ૨૦૧૦-૨૦૧૧ માટે વર્તમાન કેસમાં, ૧૫મી ડિસેમ્બર ૨૦૧૬ ના રોજ એક્ટની કલમ ૧૪૮ હેઠળ નોટિસ ઇશ્યૂ કરવામાં આવી છે અને પાંચ દિવસ પછી એટલે કે, ૨૧મી ડિસેમ્બર ૨૦૧૬ ના રોજ, આકારણી અધિકારીએ

અરજદારને એક્ટની કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળ આકારણી વર્ષ ૨૦૧૦-૨૦૧૧ માટે હિસાબી ચોપડાઓનું ઓડિટ કરવાનો આદેશ શા માટે ન આપવો જોઈએ તેનું કારણ દર્શાવવા માટે નોટિસ ઇશ્યૂ કરી હતી. એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે તેથી, અરજદારને કલમ ૧૪૮ હેઠળની નોટિસને પડકારવાની પૂરતી તક આપ્યા વિના અને જોકેએન ડ્રાઇવશાફ્ટસ [ઇન્ડિયા] લિમિટેડ વિ. ઇન્કમ ટેક્સ ઓફિસર અને અન્ય, [૨૦૦૩] ૨૫૯ આઈટીઆર ૧૯ [એસસી] માં અહેવાલ થયેલ માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય મુજબ આપવી જરૂરી છે તે મુજબ પુનઃઓપનિંગ સામે વાંધા ઉઠાવવાની કરદાતાને કોઈ તક આપ્યા વિના, અને પુનઃઆકારણી કાર્યવાહીને પડકારતા કરદાતા દ્વારા ફાઈલ કરવામાં આવનારા વાંધાઓની રાહ જોયા વિના પણ, ઉતાવળમાં, આકારણી અધિકારીએ એક્ટની કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળ નોટિસ ઇશ્યૂ કરી હતી. એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે તે તબક્કે પણ, કરદાતાને આકારણી વર્ષ ૨૦૧૦-૨૦૧૧ માટે આકારણી પુનઃઓપન કરવા માટે નોંધાયેલા કારણો બજવવામાં/પૂરા પાડવામાં આવ્યા ન હતા. વધુમાં એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે ત્યારબાદ, અરજદાર-કરદાતાએ ૨૭મી ડિસેમ્બર ૨૦૧૬ ના રોજ ૨૧મી ડિસેમ્બર ૨૦૧૬ ના રોજની કારણ દર્શાવ નોટિસનો જવાબ અને વાંધાઓ ફાઈલ કર્યા, અને તરત જ બીજા જ દિવસે, ૨૮મી ડિસેમ્બર ૨૦૧૬ ના રોજ કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળનો આક્ષેપિત આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો છે. એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે તેથી, જ્યારે કલમ ૧૪૮ હેઠળની નોટિસ ૧૫મી ડિસેમ્બર ૨૦૧૬ ના રોજ ઇશ્યૂ કરવામાં

આવી હતી અને ત્યારબાદ, આકારણી વર્ષ ૨૦૧૦-૨૦૧૧ માટે આકારણી પુનઃઓપન કરવા માટે નોંધાયેલા કોઈ કારણો પૂરા પાડ્યા વિના અને જોકેએન ડ્રાઇવશાફ્ટસ [ઇન્ડિયા] લિમિટેડ [સુપ્રા] ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય મુજબ આપવી જરૂરી છે તે મુજબ પુનઃઆકારણી કાર્યવાહી સામે વાંધા ઉઠાવવાની કોઈ પૂરતી તક આપ્યા વિના, કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળનો આક્ષેપિત આદેશ તદ્દન ગેરકાયદેસર અને કાયદાની દ્રષ્ટિએ ખરાબ છે, જેને રદ કરવો અને સેટ-અસાઇડ કરવો જરૂરી છે.

૮.૧ અરજદાર માટેના વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી જે. પી શાહ દ્વારા ભારપૂર્વક સબમિટ કરવામાં આવે છે કે એક્ટની કલમ ૧૪૨ [૨એ] માં વપરાયેલી ભાષા એ છે કે, “આકારણી અધિકારી, હિસાબોના સ્વરૂપ અને જટિલતાને ધ્યાનમાં રાખીને,” સ્પેશિયલ ઓડિટ માટે આદેશ પસાર કરી શકે છે. એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે કલમની ઉપરોક્ત ભાષાને ધ્યાનમાં રાખીને, આકારણી અધિકારી આકારણી કાર્યવાહીમાં અરજદાર પાસેથી હિસાબો મંગાવ્યા વિના કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળ સ્પેશિયલ ઓડિટનો નિર્દેશ આપી શકે નહીં.

૮.૨ વધુમાં એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે અન્યથા પણ, રેકૉર્ડ મંગાવ્યા વિના અને હિસાબોની તપાસ કર્યા વિના આકારણી અધિકારી એવો અભિપ્રાય બાંધી શકે નહીં કે હિસાબો જટિલ છે અને તેની સચોટતા શંકાસ્પદ છે, અને આમ, જો સ્પેશિયલ ઓડિટ મંગાવવામાં ન આવે તો, મહેસૂલના હિત સાથે

સમાધાન થાય છે. એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે તેથી, આકારણી કાર્યવાહીમાં અરજદાર પાસેથી હિસાબો મંગાવતા પહેલા, આકારણી અધિકારી હિસાબોની સચોટતા પર શંકા કર્યા વિના પણ કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળ સ્પેશિયલ ઓડિટ માટે આદેશ પસાર કરી શક્યા ન હોત. પોતાના ઉપરોક્ત સબમિશન્સના સમર્થનમાં, અરજદાર માટેના વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી જેપી શાહે નીચે મુજબના નિર્ણયો પર નિર્ભરતા મૂકી છે એટલે કે,

- ૧ દિલ્લી ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી અને અન્ય વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, [૨૦૧૩] ૩૫૦ આઈટીઆર ૪૩૨ [દિલ્લી];
- ૨ પીઅરલેસ જનરલ ફાઈનાન્સ એન્ડ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ કો. લિમિટેડ વિ. ડેપ્યુટી કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ અને અન્ય [૧૯૯૯] ૨૩૬ આઈટીઆર ૬૭૧ [કલકત્તા];
- ૩ મુથુકુ મિની કુરીઝ વિ. ડેપ્યુટી કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ અને અન્ય [૨૦૦૧] ૨૫૦ આઈટીઆર ૪૫૫ [કેરળ];
- ૪ વેસ્ટ બેંગાલ સ્ટેટ કોઓપરેટિવ બેંક લિમિટેડ વિ. જોઈન્ટ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ અને અન્ય [૨૦૦૪] ૨૬૭ આઈટીઆર ૩૪૫.

૮.૩ અરજદાર માટે ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી જે પી શાહ દ્વારા વધુમાં એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે મૂળ આકારણી એક્ટની કલમ ૧૪૩ [૩] હેઠળ સ્ક્રુટિની આકારણીને આધીન હતી, અને તેથી પણ, હિસાબોના સ્પેશિયલ ઓડિટની કોઈ જરૂર ન હતી. વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી જેપી શાહ દ્વારા વધુમાં એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે કારણો, અથવા મોટાભાગની ઘટનાઓ કે જેના પર આકારણી અધિકારીએ કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળ સ્પેશિયલ ઓડિટનો નિર્દેશ આપવા માટે અભિપ્રાય બાંધવા માટે નિર્ભરતા મૂકી છે તે આકારણી વર્ષ ૨૦૧૦-૨૦૧૧ માં બિલકુલ બની જ ન હતી, અને આમ, અભિપ્રાય બાંધવાનો પાયો જ ટકી શકે તેમ નથી, જે નિર્દેશ અને મંજૂરીને કાયદાની દ્રષ્ટિએ ખરાબ બનાવે છે. વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી જેપી શાહ દ્વારા વધુમાં એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે સામાવાળા નં. ૨ – પ્રિન્સિપલ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ પેરા યાંત્રિક રીતે મંજૂરી આપી છે અને તે મંજૂરી આપવામાં સદર કમિશનર દ્વારા મગજનો કોઈ યોગ્ય ઉપયોગ થયો હોવાનું દર્શાવતું નથી. એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે પ્રિન્સિપલ કમિશનરે, મંજૂરી આપતી વખતે, પોતાના મગજનો ઉપયોગ કરવો જરૂરી છે અને તેમણે યાંત્રિક રીતે કાર્ય કરવાનું હોતું નથી. પોતાના ઉપરોક્ત સબમિશન્સના સમર્થનમાં, અરજદાર માટેના વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી જે. પી શાહે [૨૦૦૮] ૩૦૦ આઈટીઆર ૪૦૩ [એસસી] માં અહેવાલ થયેલ સહારા ઇન્ડિયા [ફર્મ] વિ. કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ અને અન્યના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય તેમજ [૨૦૧૩]

૩૫૭ આઈટીઆર ૨૧૧ [દિલ્હી] માં અહેવાલ થયેલ ડીએલએફ કોમર્શિયલ પ્રોજેક્ટ્સ કોર્પોરેશન અને અન્ય વિ. આસિસ્ટન્ટ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ ટેક્સ અને અન્યના કેસમાં દિલ્હી વડી અદાલતના નિર્ણય પર નિર્ભરતા મૂકી છે. અરજદાર માટેના વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી જેપી શાહ દ્વારા વધુમાં એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે અન્યથા પણ, જે નિર્દેશો માટે સ્પેશિયલ ઓડિટનો આદેશ આપવામાં આવ્યો છે તે મુખ્યત્વે કાયદાના પ્રશ્નો છે, જેની આકારણી અધિકારી દ્વારા વિચારણા કરવાની જરૂર છે, અને તેથી, આવા હિસાબો માટે સ્પેશિયલ ઓડિટર મારફતે ઓડિટ કરાવવાની જરૂર નથી. એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે તેથી પણ, કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળના આક્ષેપિત આદેશો રદ કરવા અને સેટ-અસાઈડ કરવા યોગ્ય છે.

૮.૪ ઉપરોક્ત સબમિશન્સ કરીને અને ઉપરોક્ત નિર્ણયો પર નિર્ભરતા મૂકીને, વર્તમાન અરજીઓ મંજૂર કરવા વિનંતી કરવામાં આવે છે.

૯. આ તમામ અરજીઓનો મહેસૂલ વતી ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી નીતિન મહેતા દ્વારા ભારપૂર્વક વિરોધ કરવામાં આવ્યો છે.

૧૦. દરેક અરજીમાં આકારણી અધિકારી વતી જવાબી સોગંદનામું ફાઈલ કરવામાં આવ્યું છે.

૧૧. મહેસૂલ માટેના વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી નીતિન મહેતાએ ભારપૂર્વક સબમિટ કર્યું છે કે કેસના તથ્યો અને સંજોગોમાં, ખાસ કરીને કારણ દર્શાવ નોટિસમાં જણાવેલા કારણોસર અને એક્ટની કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળ સ્પેશિયલ ઓડિટ માટેનો કેસ બને છે તેવી ખાતરી થયા પછી જ, અને ત્યારબાદ જ, આકારણી અધિકારીએ કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળ સ્પેશિયલ ઓડિટના આક્ષેપિત આદેશો પસાર કર્યા છે અને તે પણ અહીંના સામાવાળા નં. ૨ એટલે કે પ્રિન્સિપલ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ, અમદાવાદ IV પાસે મંજૂરી મેળવ્યા પછી.

૧૧.૧ મહેસૂલ માટેના વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી નીતિન મહેતા દ્વારા વધુમાં એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળ સ્પેશિયલ ઓડિટ માટેનો આક્ષેપિત આદેશ તદ્દન એક્ટની કલમ ૧૪૨ [૨એ] ની જોગવાઈઓને અનુરૂપ છે. એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે જ્યારે આકારણી અધિકારી દ્વારા કરદાતાને આકારણી વર્ષ ૨૦૧૦-૨૦૧૧ માટેના હિસાબોનું સ્પેશિયલ ઓડિટર મારફતે ઓડિટ શા માટે ન કરાવવું તે અંગેનું કારણ દર્શાવવા માટે નોટિસ ઇશ્યૂ કરવામાં આવી હતી તે સમયે, આકારણી અધિકારી સમક્ષ પુનઃઆકારણી કાર્યવાહી પેનિંગ હતી, જે કલમ ૧૪૮ હેઠળની નોટિસના સ્વરૂપમાં હતી. એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે એક્ટની કલમ ૧૪૨ [૨એ] આકારણી અધિકારીને સ્પેશિયલ ઓડિટર મારફતે હિસાબોનું ઓડિટ કરાવવાનો આદેશ આપવાની સત્તા આપે છે, જો તેમની સમક્ષની કાર્યવાહીના કોઈપણ તબક્કે, આકારણી અધિકારી, હિસાબોના સ્વરૂપ અને જટિલતાને ધ્યાનમાં રાખીને, એવા

અભિપ્રાય પર હોય કે તેમ કરવું જરૂરી છે. એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે તેથી પુનઃઆકારણી કાર્યવાહી દરમિયાન, આકારણી અધિકારીએ તેને યોગ્ય માન્યું છે અને તેમ કરવું જરૂરી છે તેની ખાતરી થયા પછી, એક્ટની કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળનો આદેશ પસાર કર્યો છે, અને તેથી, તે તદ્દન એક્ટની જોગવાઈઓને અનુરૂપ છે.

૧૧.૨ મહેસૂલ માટેના વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી મહેતા દ્વારા વધુમાં એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે એક્ટની કલમ ૧૪૨ [૨એ] મુજબ, હિસાબોના સ્વરૂપ અને જટિલતા ઉપરાંત, હિસાબોનું કદ, હિસાબોની સચોટતા વિશે શંકાઓ, હિસાબોમાં વ્યવહારોની બહુવિધતા અથવા કરદાતાની વ્યવસાયિક પ્રવૃત્તિનું વિશિષ્ટ સ્વરૂપ અને મહેસૂલના હિતમાં, જો આકારણી અધિકારી એવા અભિપ્રાય પર હોય કે તેમ કરવું જરૂરી છે, તો તેઓ, પ્રિન્સિપલ કમિશનરની પૂર્વ મંજૂરીથી, કરદાતાને એકાઉન્ટન્ટ [સ્પેશિયલ ઓડિટર] દ્વારા હિસાબોનું ઓડિટ કરાવવા માટે નિર્દેશ આપી શકે છે. એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે વર્તમાન કેસમાં, હિસાબોમાં વ્યવહારોની બહુવિધતા અને કરદાતાની વ્યવસાયિક પ્રવૃત્તિઓના વિશિષ્ટ સ્વરૂપને જોતા અને મહેસૂલના હિતમાં, કરદાતાના હિસાબોનું સ્પેશિયલ ઓડિટર દ્વારા ઓડિટ કરાવવું જરૂરી છે તેમ જણાયા પછી, આકારણી અધિકારીએ એક્ટની કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળ યોગ્ય રીતે આદેશ પસાર કર્યો છે.

૧૧.૩ મહેસૂલ માટેના વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી નીતિન મહેતા દ્વારા વધુમાં એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે વર્તમાન કેસમાં, રૂપાંતર અને વિલીનીકરણ પહેલાં પૂર્વવર્તી પેઢીઓ અને કંપનીઓમાં જટિલ મુદ્દાઓ સંકળાયેલા છે. વધુમાં એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે જમીન લાવવા અને સમય જતાં તેનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરવાના સંબંધમાં કરદાતાના હિસાબોમાં જટિલ મુદ્દાઓ અને વ્યવહારોની બહુવિધતા પણ છે; પેઢીઓનું કંપનીમાં ઉત્તરાધિકાર/રૂપાંતર, ભાગીદારોના મૂડી ખાતાની લોન તરીકેની ગણતરી, અણજાતા પ્રીમિયમ પર જમીનનું મૂલ્યાંકન અને અન્ય મુદ્દાઓ, અને તેથી, મહેસૂલના હિતમાં સ્પેશિયલ ઓડિટર દ્વારા કરદાતાના હિસાબોનું ઓડિટ કરવું જરૂરી છે.

૧૧.૪ વધુમાં એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે ચાર પેઢીઓ એટલે કે, ૧ ચાણક્ય ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર; ૨ ચાણક્ય બિલ્ડકોન; ૩ તક્ષશિલા ગૃહ નિર્માણ; ૪ ચંગસ્ટાર ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરનું ચાર કંપનીઓ એટલે કે ચાણક્ય ઇન્ફ્રાકોન પ્રાઇવેટ લિમિટેડ; ચાણક્ય બિલ્ડકોન પ્રાઇવેટ લિમિટેડ; ચંગસ્ટાર ઇન્ફ્રાકોન પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને તક્ષશિલા પ્રોપર્ટીઝ પ્રાઇવેટ લિમિટેડમાં રૂપાંતર થયું હતું અને પાછળથી ચાર ઉપરોક્ત કંપનીઓ સાથે એક વધુ કંપની તક્ષશિલા રિયાલ્ટીઝ પ્રાઇવેટ લિમિટેડનું હસ્તાંતરિત કંપની એટલે કે તક્ષશિલા ગૃહ નિર્માણ પ્રાઇવેટ લિમિટેડમાં વિલીનીકરણ થયું હતું. તક્ષશિલા રિયાલ્ટીઝ પ્રાઇવેટ લિમિટેડમાં વિલીનીકરણ પામતી પાંચ કંપનીઓનો આદેશ નાણાકીય વર્ષ ૨૦૧૨-૨૦૧૩ માં ગુજરાત વડી અદાલત દ્વારા ૧૦મી મે ૨૦૧૨ ના રોજ પસાર કરવામાં આવ્યો

હતો, જે આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૨૦૧૪ ને સંગત છે. પેઢીઓના જૂથમાં અને પેઢીઓનું કંપનીઓમાં રૂપાંતર અને ત્યારબાદ તેમના સંકલન/વિલીનીકરણમાં વ્યવહારોની એક જટિલ જાળી છે. મુદ્દાઓ ભાગીદારો દ્વારા પેઢીઓમાં જમીન લાવવા, જમીનનું પુનઃમૂલ્યાંકન, જમીનની પુનઃમૂલ્યાંકન કરેલી રકમ જેટલી ભાગીદારોના મૂડી ખાતાની જમા રકમ, શેરધારકોના મૂડી ખાતાનું લોન ખાતામાં રૂપાંતર અને પ્રીમિયમ પર પુનઃમૂલ્યાંકન ક્રેડિટની બાકી રકમ સામે ઇક્વિટી શેર ઇશ્યૂ કરવા સંબંધિત મુદ્દાઓ સાથે સંબંધિત છે. ઉપરોક્ત મુદ્દાઓ ૨૦૦૮ – ૨૦૧૩ થી શરૂ કરીને વર્ષો દરમિયાન મિલકતોના બહુવિધ પુનઃમૂલ્યાંકન સાથે જોડાયેલા છે અને તેમાં ડિસ્કાઉન્ટેડ કેશ ફ્લો પદ્ધતિ દ્વારા શેરોના મૂલ્યાંકનની હકીકત અને અણછાજતા પ્રીમિયમ પર અસુરક્ષિત લોન તરીકે બાકી નીકળતી રકમ સામે શેરોની ફાળવણીનો પણ સમાવેશ થાય છે. એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે તેથી, કેસના તથ્યો અને સંજોગોમાં, આકારણી અધિકારી એક્ટની કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળ આક્ષેપિત આદેશ પસાર કરવામાં ન્યાયી છે.

૧૧.૫ મહેસૂલ માટેના વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી નીતિન મહેતા દ્વારા વધુમાં એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે કેસના તથ્યો અને સંજોગોમાં, એવું કહી શકાય નહીં કે સામાવાળા નં. ૨-પ્રિન્સિપલ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ તેમના મગજનો ઉપયોગ કર્યો નથી અને/અથવા મંજૂરી આપવામાં પ્રિન્સિપલ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ તરફથી મગજનો ઉપયોગ થયો નથી. એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે કારણ દર્શાવ નોટિસ સામે, અરજદારો દ્વારા વાંધાઓ ઉઠાવવામાં આવ્યા

હતા અને વાંધાઓનો નિકાલ કરતો આદેશ અન્ય સામગ્રી સાથે પ્રિન્સિપલ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યો હતો અને ત્યારબાદ જ, ઉપરોક્ત સામગ્રી ધ્યાનમાં લીધા પછી, પ્રિન્સિપલ કમિશનરે મંજૂરી આપી છે.

૧૨. હવે, જ્યાં સુધી અરજદારના વિદ્વાન કાઉન્સેલ દ્વારા મુથુકુ મિની કુરીઝ [સુપ્રા] ના કેસમાં કેરળ વડી અદાલતના નિર્ણય પર મૂકેલી નિર્ભરતાનો સંબંધ છે, તેમના સબમિશન્સના સમર્થનમાં કે જ્યાં સુધી હિસાબી ચોપડાઓ આકારણી અધિકારી સમક્ષ ન હોય અને હિસાબી ચોપડાઓની ચકાસણી કર્યા પછી, આકારણી અધિકારીનો એવો અભિપ્રાય ન હોય કે હિસાબમાં જટિલતા છે અને/અથવા તેઓ હિસાબોની સચોટતા પર શંકા કરે છે અને ત્યારે અને ત્યારે જ આકારણી અધિકારી કલમ ૧૪૨ [રએ] હેઠળ આદેશ પસાર કરી શકે છે, મહેસૂલ માટેના વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી નીતિન મહેતા દ્વારા એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે સદર નિર્ણય એક્ટની કલમ ૧૪૨ [રએ] માં સુધારા પહેલા આપવામાં આવ્યો છે. એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે એક્ટની કલમ ૧૪૨ [રએ] માં સુધારા પછી, હિસાબોના સ્વરૂપ અને જટિલતા, હિસાબોનું કદ, હિસાબોની સચોટતા વિશે શંકાઓ, હિસાબમાં વ્યવહારોની બહુવિધતા ઉપરાંત, જો આકારણી અધિકારી એવા અભિપ્રાય પર હોય કે કરદાતાની વ્યવસાયિક પ્રવૃત્તિઓના વિશિષ્ટ સ્વરૂપને ધ્યાનમાં રાખીને અને મહેસૂલના હિતમાં, આકારણી અધિકારી કલમ ૧૪૨ [રએ] હેઠળ આદેશ પસાર કરી શકે છે. એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે કરદાતાની વ્યવસાયિક પ્રવૃત્તિઓના વિશિષ્ટ

સ્વરૂપના સંબંધમાં, કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળ આદેશ પસાર કરવાના તબક્કે આકારણી અધિકારી સમક્ષ હિસાબી ચોપડાઓ હોવા જરૂરી નથી.

૧૨.૧ ઉપરોક્ત સબમિશન્સ કરીને અને ઉલ્હાસ સિક્યોરિટીઝ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિ. ડેપ્યુટી કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ [સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૧૨૬૬ / ૨૦૧૭] ના કેસમાં આ અદાલતની ડિવિઝન બેન્કના તાજેતરના નિર્ણય પર નિર્ભરતા મૂકીને, જેમાં આ અદાલતની ડિવિઝન બેન્કે એક્ટની સુધારેલી કલમ ૧૪૨ [૨એ] ધ્યાનમાં લીધી છે, વર્તમાન અરજીઓ ફગાવી દેવા વિનંતી કરવામાં આવે છે.

૧૩. ઉપરોક્તના જવાબમાં, અરજદાર માટેના વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી જે પી શાહે સબમિટ કર્યું છે કે ઉલ્હાસ સિક્યોરિટીઝ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ [સુપ્રા] ના કેસમાં આ અદાલતની ડિવિઝન બેન્કનો નિર્ણય હાથ પરના કેસના તથ્યોને લાગુ પડશે નહીં. એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે ડિવિઝન બેન્ક સમક્ષના કેસમાં, તે એક એવો કેસ હતો જેમાં સર્ચ અને સીઝર કામગીરી દરમિયાન જરૂર ગુણ કોથળાઓમાં ૪૦,૦૦૦ કાગળો ધરાવતી મંગાવેલી સામગ્રી એકત્રિત કરવામાં આવી હતી જેની ચકાસણી અને સ્ક્રુટિની કરવાની જરૂર હતી, અને તેથી, કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળ સ્પેશિયલ ઓડિટ માટે વાજબીપણું હોઈ શકે છે. એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે તેથી, ઉલ્હાસ સિક્યોરિટીઝ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ [સુપ્રા] ના કેસમાંનો નિર્ણય હાથ પરના કેસના તથ્યોને લાગુ પડશે નહીં.

૧૪. અરજદાર તેમજ મહેસૂલ વતી ઉપસ્થિત રહેલા સંબંધિત કાઉન્સેલોને લંબાણપૂર્વક સાંભળ્યા.

૧૫. શરૂઆતમાં જ, એ નોંધવું જરૂરી છે કે સ્પેશિયલ ઓડિટના આકારણી અધિકારી દ્વારા આક્ષેપિત આદેશો એક્ટની કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને પસાર કરવામાં આવ્યા છે. તેથી, કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળ પસાર કરાયેલા આક્ષેપિત આદેશોની કાયદેસરતા અને માન્યતા પર વિચાર કરતી વખતે, એક્ટની કલમ ૧૪૨ [૨એ] ને સંદર્ભિત કરવી અને ધ્યાનમાં લેવી જરૂરી છે, જે આ મુજબ વંચાય છે :—

“૧૪૨ [૨એ] જો, તેમની સમક્ષની કાર્યવાહીના કોઈપણ તબક્કે, આકારણી અધિકારી, હિસાબોના સ્વરૂપ અને જટિલતા, હિસાબોનું કદ, હિસાબોની સચોટતા વિશેની શંકાઓ, હિસાબોમાં વ્યવહારોની બહુવિધતા અથવા કરદાતાની વ્યવસાયિક પ્રવૃત્તિનું વિશિષ્ટ સ્વરૂપ અને મહેસૂલના હિતોને ધ્યાનમાં રાખીને, એવા અભિપ્રાય પર હોય કે તેમ કરવું જરૂરી છે, તો તેઓ, પ્રિન્સિપલ ચીફ કમિશનર અથવા ચીફ કમિશનર અથવા પ્રિન્સિપલ કમિશનર અથવા કમિશનરની પૂર્વ મંજૂરીથી, કલમ ૨૮૮ ની પેટા કલમ ૨ હેઠળની સ્પષ્ટતામાં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબના, આ અંગે

પ્રિન્સિપલ ચીફ કમિશનર અથવા ચીફ કમિશનર અથવા
પ્રિન્સિપલ કમિશનર અથવા કમિશનર દ્વારા નામાંકિત કરાયેલા
એકાઉન્ટન્ટ દ્વારા હિસાબોનું ઓડિટ કરાવવા અને આવા
એકાઉન્ટન્ટ દ્વારા યોગ્ય રીતે સહી થયેલ અને ચકાસાયેલ નિયત
નમૂનામાં અને આકારણી અધિકારી જરૂર મુજબની વિગતો
દર્શાવતો ઓડિટ રિપોર્ટ રજૂ કરવા કરદાતાને નિર્દેશ આપી શકે છે :

પરંતુ આકારણી અધિકારી કરદાતાને સાંભળવાની વ્યાજબી
તક આપવામાં ન આવે ત્યાં સુધી હિસાબોનું આ રીતે ઓડિટ
કરાવવા માટે કરદાતાને નિર્દેશ આપશે નહીં.”

૧૫.૧ આમ, એક્ટની સુધારેલી કલમ ૧૪૨ [૨એ] ધ્યાનમાં લેતા, જો તેમની
સમક્ષની કાર્યવાહીના કોઈપણ તબક્કે, આકારણી અધિકારી, ૧ હિસાબોના
સ્વરૂપ અને જટિલતા; ૨ હિસાબોનું કદ; ૩ હિસાબોની સચોટતા વિશેની
શંકાઓ; ૪ હિસાબોમાં વ્યવહારોની બહુવિધતા; અથવા ૫ કરદાતાની
વ્યવસાયિક પ્રવૃત્તિનું વિશિષ્ટ સ્વરૂપ અને મહેસૂલના હિતોને ધ્યાનમાં રાખીને,
એવા અભિપ્રાય પર હોય કે તેમ કરવું જરૂરી છે, તો તેઓ, પ્રિન્સિપલ કમિશનર
ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સની પૂર્વ મંજૂરીથી, કરદાતાને એકાઉન્ટન્ટ [સ્પેશિયલ
ઓડિટર] દ્વારા હિસાબોનું ઓડિટ કરાવવા નિર્દેશ આપી શકે છે. એક્ટની કલમ
૧૪૨ [૨એ] ની શરત મુજબ, સ્પેશિયલ ઓડિટનો આદેશ પસાર કરતા પહેલા

અને કરદાતાને હિસાબોનું આ રીતે ઓડિટ કરાવવા માટે નિર્દેશ આપતા પહેલા, આકારણી અધિકારીએ કરદાતાને સાંભળવાની વ્યાજબી તક આપવી જરૂરી છે.

૧૬. વર્તમાન કેસમાં, એક્ટની કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળ આક્ષેપિત આદેશો પસાર કરતા પહેલા, સાંભળવાની તક કરદાતાને યોગ્ય રીતે આપવામાં આવી છે અને અરજદારને કારણ દર્શાવવા માટે આહ્વાન કરતી કારણ દર્શાવ નોટિસો ઇશ્યૂ કરવામાં આવી હતી અને બજવવામાં આવી હતી કે, સદર નોટિસમાં જણાવેલા કારણોસર, હિસાબી ચોપડાઓ સ્પેશિયલ ઓડિટર દ્વારા ઓડિટને આધીન શા માટે ન કરવા જોઈએ. એ નોંધવું જરૂરી છે કે કારણ દર્શાવ નોટિસમાં, સ્પેશિયલ ઓડિટર દ્વારા હિસાબોનું ઓડિટ કરાવવાની જરૂરિયાત દર્શાવતા કારણોનો ચોક્કસ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો. એ કે ત્યારબાદ, અરજદાર-કરદાતાએ વિગતવાર વાંધાઓ ઉઠાવ્યા, જેનો આકારણી અધિકારી દ્વારા બોલતા આદેશ દ્વારા નિકાલ કરવામાં આવ્યો છે અને ત્યારબાદ જ, પ્રિન્સિપલ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ પાસેથી મંજૂરી મેળવ્યા પછી; એક્ટ હેઠળ જરૂરી મુજબ, આકારણી અધિકારીએ કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળ આક્ષેપિત આદેશો પસાર કર્યા. તેથી, જેમ કે, જે પ્રક્રિયા અનુસરવી જરૂરી છે, કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળ આદેશ પસાર કરતી વખતે, તેનો આકારણી અધિકારી દ્વારા યોગ્ય રીતે અમલ કરવામાં આવ્યો છે.

૧૭. જ્યાં સુધી અરજદાર વતી કરાયેલા સબમિશન્સનો સંબંધ છે કે વર્તમાન કેસમાં, આકારણી વર્ષ ૨૦૧૦-૨૦૧૧ માટે એક્ટની કલમ ૧૪૮ હેઠળની નોટિસ ૧૫મી ડિસેમ્બર ૨૦૧૬ ના રોજ ઇશ્યૂ કરવામાં આવી હતી અને માત્ર પાંચ દિવસ પછી જ, કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળની નોટિસ આપવામાં આવી હતી, અને તેથી, કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળનો આક્ષેપિત આદેશ કાયદાની દ્રષ્ટિએ ખરાબ છે, કારણ કે જુકેએન ડ્રાઇવશાફ્ટ્સ [ઇન્ડિયા] લિમિટેડ [સુપ્રા] ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય મુજબ કોઈ તક આપવામાં આવી નથી, એ નોંધવું જરૂરી છે કે પુનઃઆકારણી કાર્યવાહી/કલમ ૧૪૮ હેઠળની નોટિસ સામે ઉઠાવવામાં આવેલા વાંધાઓ એ તદ્દન અલગ કાર્યવાહી છે. કલમ ૧૪૮ હેઠળની નોટિસ અને પુનઃઆકારણી સામે ઉઠાવવાના વાંધાઓ એ કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળના આદેશ કરતા તદ્દન અલગ અને જુદી કાર્યવાહી છે. કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળ આદેશ પસાર કરતી વખતે શું ધ્યાનમાં લેવું જરૂરી છે, કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળના આદેશ સમયે, કોઈ કાર્યવાહી આકારણી અધિકારી સમક્ષ પેન્ડિંગ છે કે નહીં? કલમ ૧૪૮ હેઠળની નોટિસ એટલે કે, પુનઃઆકારણી કાર્યવાહીને આકારણી અધિકારી સમક્ષ પેન્ડિંગ કાર્યવાહી કહી શકાય, અને તેથી, જો કાર્યવાહીના તે તબક્કે [વર્તમાન કેસમાં, તેમની સમક્ષ પુનઃઆકારણી કાર્યવાહી], આકારણી અધિકારી, ખાતામાં વ્યવહારોની બહુવિધતા અથવા કરદાતાની વ્યવસાયિક પ્રવૃત્તિઓના વિશિષ્ટ સ્વરૂપ અને મહેસૂલના હિતને ધ્યાનમાં રાખીને, એવા અભિપ્રાય પર હોય કે તેમ કરવું જરૂરી

છે, તો તેઓ કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળ આદેશ પસાર કરી શકે છે; કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળ જરૂરી પ્રક્રિયાના પાલનને આધીન. તેથી, કેસના તથ્યો અને સંજોગોમાં, એવું કહી શકાય નહીં કે આક્ષેપિત આદેશ એક્ટની કલમ ૧૪૨ [૨એ] થી વિપરીત છે.

૧૭. હવે જ્યાં સુધી અરજદાર વતી કરવામાં આવેલા સબમિશનનો સંબંધ છે કે આકારણી અધિકારી આકારણી કાર્યવાહીમાં અરજદાર પાસેથી હિસાબો મંગાવ્યા વિના અને હિસાબો પર શંકા કર્યા વિના અને/અથવા હિસાબોમાં જટિલતાને ધ્યાનમાં લીધા વિના કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળ સ્પેશિયલ ઓડિટનો નિર્દેશ આપી શકે નહીં, એ નોંધવું જરૂરી છે કે એક્ટની સુધારેલી કલમ ૧૪૨ [૨એ] મુજબ, હિસાબોના સ્વરૂપ અને જટિલતા વગેરે ઉપરાંત, હિસાબોમાં વ્યવહારોની બહુવિધતા અથવા કરદાતાની વ્યવસાયિક પ્રવૃત્તિના વિશિષ્ટ સ્વરૂપ અને મહેસૂલના હિતોના કિસ્સામાં પણ, આકારણી અધિકારી કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળ આપેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને સ્પેશિયલ ઓડિટ માટે આદેશ પસાર કરી શકે છે. તેથી, સ્પેશિયલ ઓડિટર દ્વારા હિસાબોનું ઓડિટ કરાવવાનો અભિપ્રાય બાંધતી વખતે; કરદાતાની વ્યવસાયિક પ્રવૃત્તિઓના વિશિષ્ટ સ્વરૂપને ધ્યાનમાં લેતા, આકારણી અધિકારી સમક્ષ કોઈ હિસાબી ચોપડા હોવા જરૂરી નથી. વર્તમાન કેસમાં, ભાગીદારો દ્વારા પેઢીઓમાં જમીન લાવવા; જમીનનું પુનઃમૂલ્યાંકન; જમીનની પુનઃમૂલ્યાંકન કરેલી રકમ જેટલી ભાગીદારોના મૂડી ખાતામાં જમા; શેરધારકોના મૂડી ખાતાનું લોન ખાતામાં રૂપાંતર અને

અણછાજતા પ્રીમિયમ પર પુનઃમૂલ્યાંકન ક્રેડિટની બાકી રકમ સામે ઇક્વિટી શેર ઇશ્યૂ કરવા સંબંધિત જટિલ મુદ્દાઓ છે તેમ જણાયા પછી, અને કરદાતાની વ્યવસાયિક પ્રવૃત્તિઓના વિશિષ્ટ સ્વરૂપને ધ્યાનમાં રાખીને સંતોષ થયા પછી, આકારણી અધિકારીએ કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને સ્પેશિયલ ઓડિટનો આદેશ પસાર કર્યો છે.

૧૮. અમે જોઈએ છીએ કે કરદાતાના હિસાબોના ઓડિટ માટેનો નિર્ણય રેકૉર્ડ પરની યોગ્ય સામગ્રી અને આકારણી અધિકારી દ્વારા નોંધવામાં આવેલા કારણો દ્વારા સમર્થિત છે. તેમની એ માન્યતા કે હિસાબોમાં વ્યવહારોની બહુવિધતા અને કરદાતાની વ્યવસાયિક પ્રવૃત્તિઓના વિશિષ્ટ સ્વરૂપને જોતા, સ્પેશિયલ ઓડિટ જરૂરી છે, અને તેથી, તેમાં કોઈ ખામી કાઢી શકાય નહીં.

૧૯. આ તબક્કે, એ નોંધવું જરૂરી છે કે કરદાતાના હિસાબોનું સ્પેશિયલ ઓડિટર દ્વારા ઓડિટ કરાવવાની જરૂરિયાત છે તેવો અભિપ્રાય બાંધતી વખતે, નીચેની સામગ્રી આકારણી અધિકારીના ધ્યાને આવી હતી.

“એ કે, ૫ કંપનીઓ, જે તક્ષશિલા ગૃહ નિર્માણ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ સાથે વિલીનીકરણ પામી છે, તેમની શરૂઆત ભાગીદારી પેઢીઓ તરીકે થઈ હતી, જેઓ અગાઉથી જ રિયલ એસ્ટેટ અને બાંધકામનો વ્યવસાય કરતી હતી અને નરોડા દહેગામ રોડ પર તક્ષશિલા

રેસિડેન્સી, મણિનગરમાં તક્ષશિલા કોલોનિયલ્સ અને વસ્ત્રાલમાં તક્ષશિલા હેબિટેટ જેવા વિવિધ પ્રોજેક્ટ્સ હોટેલ અને કોમર્શિયલ પ્રોજેક્ટ્સ ઉપરાંત હાથ ધરી રહી હતી. દુકાનો સાથેના હોટેલ પ્રોજેક્ટ્સ અગાઉ ચાણક્ય બિલ્ડકોન દ્વારા, પાછળથી ચાણક્ય બિલ્ડકોન પ્રાઇવેટ લિમિટેડ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવ્યા હતા અને હવે વિલીનીકરણ પછી વર્તમાન તક્ષશિલા ગૃહ નિર્માણ પ્રાઇવેટ લિમિટેડે પ્રોજેક્ટ પૂર્ણ કર્યો છે અને વેચાણ કરાર કર્યો છે. ચાણક્ય ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરે તક્ષશિલા હેબિટેટનું બાંધકામ શરૂ કર્યું અને બાંધકામની મધ્યમા, પેઢીને કંપનીઝ એક્ટના પ્રકરણ IX હેઠળ કંપની એટલે કે ચાણક્ય ઇન્ફ્રાકોન પ્રાઇવેટ લિમિટેડમાં રૂપાંતરિત કરવામાં આવી. હવે, ચાણક્ય ઇન્ફ્રાકોન પ્રાઇવેટ લિમિટેડનું તક્ષશિલા ગૃહ નિર્માણ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ સાથે વિલીનીકરણ કરવામાં આવ્યું છે. તક્ષશિલા ગૃહ નિર્માણનો કેસ પણ આવો જ છે, જે પેઢીમાંથી કંપની તક્ષશિલા પ્રોપર્ટીઝ પ્રાઇવેટ લિમિટેડમાં રૂપાંતરિત થઈ અને તક્ષશિલા ગૃહ નિર્માણ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ સાથે વિલીનીકરણ પામી. ૮૦આઇબી પ્રોજેક્ટ તક્ષશિલા કોલોનિયલ્સ, જેના માટે સ્થાનિક ઓથોરિટી દ્વારા પૂર્વવર્તી પેઢીને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી અને સ્ટોક-ઇન-ટ્રેડ/સીડબલ્યુઆઇપી હાથ બદલાયા છે અને વર્તમાન તક્ષશિલા ગૃહ નિર્માણ પ્રાઇવેટ

લિમિટેડ (તક્ષશિલા રિયાલ્ટીઝ લિમિટેડ) માં ૮૦આઈબી ક્ષતિઓ ટાલો કરવામાં આવી રહ્યો છે.

એ કે, સ્થાપના સમયે કે પછીની તારીખે કેટલાક ભાગીદારોએ તેમના મૂડી યોગદાન તરીકે પેઢીઓમાં જમીન આપી હતી. કંપનીઓમાં રૂપાંતર પહેલાં, પેઢીઓએ ચોપડામાં ઉપલબ્ધ જમીનોનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરાવ્યું અને રકમ ભાગીદારોના ચાલુ મૂડી ખાતામાં જમા કરવામાં આવી. વિલીનીકરણના પરિણામે, કંપનીએ તેને શેર અરજીના નાણાં અને શેર પ્રીમિયમ તરીકે ગણીને રૂ. ૨૪ કરોડની અસુરક્ષિત બાકી રકમ સામે રૂ. ૧૦/- ના વાજબી ભાવે અને શેર દીઠ રૂ. ૩૮૦/- ના પ્રીમિયમ પર ૬,૦૦,૦૦૦ ઇક્વિટી શેર ઇશ્યૂ કર્યા છે અને જાળવ્યા છે. શેરોનું વાજબી બજાર મૂલ્ય કંપની દ્વારા ડિસ્કાઉન્ટેડ કેશ ફ્લો (ડીસીએફ) પદ્ધતિ' પર લાવવામાં આવ્યું છે. ઇક્વિટી માટે મુક્ત રોકડ પ્રવાહનો આધાર કંપની દ્વારા રેન્ડમલી લેવામાં આવે છે.

જમીનોના પુનઃમૂલ્યાંકન પછી, ૫ પેઢીઓનું કંપનીઓમાં રૂપાંતર, તક્ષશિલા ગૃહ નિર્માણ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ સાથે ૫ કંપનીઓનું વિલીનીકરણ. પાછળથી પ્રીમિયમ પર પુનઃમૂલ્યાંકન ક્રેડિટની બાકી રકમ સામે ઇક્વિટી શેર ઇશ્યૂ કરવા સાથે. રોકડ પ્રવાહનો

અંદાજ લગાવીને અને મૂલ્યાંકન માટે રેન્ડમ ડિસ્કાઉન્ટેડ દર અપનાવીને ડિસ્કાઉન્ટેડ કેશ ફ્લો પદ્ધતિ તરીકે શેરોનું મૂલ્યાંકન. પેઢીઓના જૂથમાં વ્યવહારોની એક જટિલ જાળી છે એટલે કે કેટલાક ભાગીદારો દ્વારા જમીન લાવવી, જમીનોનું પુનઃમૂલ્યાંકન અને તમામ ભાગીદારોના ચાલુ ખાતામાં રકમ જમા કરવી, પેઢીઓનું કંપનીઓમાં રૂપાંતર જે હાલની કંપની સાથે વિલીનીકરણ પામી, ડિસ્કાઉન્ટેડ કેશ ફ્લો પદ્ધતિ દ્વારા શેરનું મૂલ્યાંકન અને અણછાજતા પ્રીમિયમ પર અસુરક્ષિત લોન તરીકે બાકી નીકળતી રકમ સામે શેરોની ફાળવણી, વિવિધ એકમોમાં ૨૦૦૮ થી ૨૦૧૩ સુધીના વર્ષો દરમિયાન મિલકતોના બહુવિધ પુનઃમૂલ્યાંકન સાથે જોડાયેલી બાબતોમાં કંપનીઝ એક્ટની જોગવાઈઓની અરજી, એકાઉન્ટિંગ સ્ટાન્ડર્ડ્સની અરજી અને વિવિધ ભાગીદારો, પેઢીઓ અને ડિરેક્ટરોના હાથમાં કેપિટલ ગેઈન્સની જોગવાઈઓની તપાસ સંકળાયેલી છે. હિસાબોના સ્વરૂપ અને જટિલતા, હિસાબોનું કદ, હિસાબોની સચોટતા વિશેની શંકાઓ, હિસાબોમાં વ્યવહારોની બહુવિધતા અથવા કેસોમાં વ્યવહારના વિશિષ્ટ સ્વરૂપને ધ્યાનમાં રાખીને જે આખરે કરદાતાના છે, અને મહેસૂલના હિતોને ધ્યાનમાં રાખીને, મારો એવો અભિપ્રાય છે કે કેપિટલ ગેઈન્સના કરવેરા અને ટ્રાન્સફરના દરેક તબક્કે સ્ટોક-ઇન-ટ્રેડના એકાઉન્ટિંગના

ઢ્રષ્ટિકોણથી સ્પેશિયલ ઓડિટર દ્વારા હિસાબોનું ઓડિટ કરાવવું
જરૂરી છે જેથી સંકળાયેલા વ્યવહારોની જટિલ જાળીમાંથી મહેસૂલને
કોઈ ગુકસાન ન થાય.”

૨૦. કેસના ઉપરોક્ત તથ્યો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં લેતા અને વ્યવહારોની બહુવિધતા અને વિશિષ્ટ સ્વરૂપને અને મહેસૂલના હિતોને ધ્યાનમાં રાખીને, જ્યારે આકારણી અધિકારીએ એક્ટની કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળ સ્પેશિયલ ઓડિટના આક્ષેપિત આદેશો પસાર કર્યા છે, ત્યારે તેમાં કોઈ ખામી કાઢી શકાય નહીં.

૨૧. આ તબક્કે, ડીએલએફ લિમિટેડ અને અન્ય વિ. એડિશનલ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ અને અન્ય, [૩૬૬] આઈટીઆર ૩૯૦ [દિલ્હી] માં અહેવાલ થયેલ દિલ્હી વડી અદાલતના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરવો અને તેને ધ્યાનમાં લેવો જરૂરી છે. સદર નિર્ણયમાં, દિલ્હી વડી અદાલતે ઇન્કમ-ટેક્સ એક્ટની કલમ ૧૪૨ હેઠળ આદેશ પસાર કરતી વખતે, આકારણી અધિકારીના વ્યાપ, અવકાશ અને સત્તાઓ પર વિચારણા કરી છે. સદર નિર્ણયમાં, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે એક્ટની કલમ ૧૪૨ [૨એ] એ એકાઉન્ટન્ટની સહાયથી સ્ક્રુટિની આકારણી પૂર્ણ કરવા માટે આકારણી અધિકારીને મદદ અને સહાય કરવા માટેની એક સક્ષમ જોગવાઈ છે. નિર્ણયના ફકરા ૧૦, ૧૧, ૨૬ અને ૨૭ માં, દિલ્હી વડી અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે :-

“૧૦. ઉપરોક્ત ચુકાદાઓનું જ્યારે મૂલ્યાંકન અને પ્રતિબિંબ કરવામાં આવે છે, ત્યારે જણાવે છે કે હિસાબોમાં જટિલતાના પ્રશ્નની તપાસ કરતી વખતે, આપણે એક વાજબી માણસના શબ્દ અને ગુણોને યોગ્ય રીતે સક્ષમ આકારણી અધિકારીના શબ્દ અને ગુણો સાથે બદલીને વાજબી માણસની કસોટી લાગુ કરવી પડશે. હિસાબોની જટિલતાના પ્રશ્નનો માપદંડ અથવા કસોટી લાગુ કરીને ન્યાય કરવાનો રહેશે; શું હિસાબો સ્પેશિયલ ઓડિટરની મદદ, સહાય અને સહયોગ વિના હિસાબો વગેરેની મૂળભૂત સમજ ધરાવતા સામાન્ય આકારણી અધિકારી માટે જટિલ અને સમજવામાં મુશ્કેલ હશે. આમ વ્યવહારોના સ્વરૂપ અને ગુણધર્મ, એકાઉન્ટિંગ પદ્ધતિ, શું એન્ટ્રીઓ કરવા માટે એક્ઝ્યુઅરિયલ અપનાવવામાં આવ્યા હતા, તેનો આધાર અને અસર વગેરેને યોગ્ય ધ્યાનમાં લેવું પડશે, જોકે એન્ટ્રીઓનું માત્ર કદ પોતે જ વાજબીપણું ન હોઈ શકે કારણ કે કદ અને જટિલતા કંઈક અંશે અલગ છે. હિસાબો ગૂંચવણભરેલા અને સમજવામાં મુશ્કેલ હોવા જોઈએ. દરેક સ્ક્રુટિની આકારણીમાં હિસાબી ચોપડાઓ, ચોપડાઓમાં દર્શાવેલ વ્યવહારો અથવા એન્ટ્રીઓની અસલિયત, આવકની ગણતરી વગેરેની તપાસ અને ચકાસણી શામેલ હોય છે. આ એક એવી ક્વાયત છે જે હિસાબોને સમજવા અને સાચી અને પૂરી

આવક દર્શાવવામાં આવી છે કે કેમ; હિસાબોમાં કોઈ હાથચાલકી કરવામાં આવી છે કે છળકપટ અપનાવવામાં આવ્યું છે કે કેમ તે ઉકેલવા માટે નિષ્ણાતતા અને કૌશલ્યની ડિગ્રી માગે છે. કોઈ અવાંછિત ધારણાઓ બનાવવી જોઈએ નહીં અને ફાઈલ કરાયેલ રિટર્ન સાચું હોવાનું માની લેવામાં આવે છે, પરંતુ તથ્યોના આધારે ઊંડી અને વિગતવાર સ્ક્રુટિની જરૂરી બની શકે છે. કલમ ૧૪૨ [૨એ] એ એકાઉન્ટન્ટની સહાયની મદદથી સ્ક્રુટિની આકારણી પૂર્ણ કરવા માટે આકારણી અધિકારીને મદદ અને સહાય કરવાની એક સક્ષમ જોગવાઈ છે.

૧૧. ૧લી જૂન, ૨૦૧૩ થી એક્ટની કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળ સ્પેશિયલ ઓડિટના વ્યાપ અને અવકાશનો નોંધપાત્ર વિસ્તાર થયો છે. સુધારેલી કલમ કરદાતાના હિસાબોનું કદ, હિસાબોની સચોટતા વિશે શંકાઓ, હિસાબોમાં વ્યવહારોની બહુવિધતા અથવા કરદાતાની વ્યવસાયિક પ્રવૃત્તિના વિશિષ્ટ સ્વરૂપને આવરી લેવા માટે વ્યાપક બનાવવામાં આવી છે. નાણાકીય અધિનિયમ, ૨૦૧૩ દ્વારા ૧લી જૂન, ૨૦૧૩ થી થયેલા આ સુધારા, 'કરદાતાના હિસાબોનું સ્વરૂપ અને જટિલતા' શબ્દોને બદલે છે. આપણને વર્તમાન કેસમાં સદર સુધારા સાથે કોઈ લેવાદેવા નથી કારણ કે સ્પેશિયલ ઓડિટનો નિર્દેશ આપતો પ્રશ્નાસ્પદ આક્ષેપિત

આદેશ સુધારા અમલમાં આવ્યા તે પહેલા રપમી માય, ૨૦૧૩ ના રોજ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. તેથી, અમે પ્રાથમિક રીતે હિસાબોના સ્વરૂપ અને જટિલતા અને મહેસૂલના હિતને ધ્યાનમાં રાખીને રપમી માય, ૨૦૧૩ ના રોજના આદેશમાં દર્શાવેલ કારણોસર સ્પેશિયલ ઓડિટ માટેનો નિર્દેશ યોગ્ય છે કે કેમ તે સાથે સંબંધ ધરાવીએ છીએ. (અમે સુધારેલી જોગવાઈઓની બંધારણીય માન્યતા તપાસી નથી અને અમે સદર પાસા પર કોઈ અભિપ્રાય વ્યક્ત કરતા નથી).

૨૬. કલમ ૧૪૨ [૨એ] હેઠળની સત્તાઓ કાયદાકીય જોગવાઈઓના સંદર્ભમાં વાપરવાની રહે છે. કાયદા પાછળનો હેતુ અને ઉદ્દેશ્ય તપાસ અને કર જવાબદારીના યોગ્ય નિર્ધારણની સુવિધા આપવાનો છે. કાયદાનું મહત્વ અને સુસંગતતા ઓછી આંકી શકાય નહીં અને તે આકારણી અધિકારીને તેમની મદદ અને સહાય કરવા માટે ઉપલબ્ધ સત્તા છે. હિસાબો સચોટ હોવા જોઈએ અને કરદાતાના નાણાકીય વ્યવહારોનો રીયલ ટાઈમ રેકૉર્ડ પૂરો પાડતા હોવા જોઈએ. હિસાબો તૈયાર કરવાનું કામ કરદાતાના પેરોલ પરના અથવા તેના દ્વારા રોજગારી મેળવેલા એકાઉન્ટન્ટનું છે. વિશ્વસનીયતા અને સચોટતા સુનિશ્ચિત કરવા માટે, સાહસો આંતરિક ઓડિટ અને બાહ્ય ઓડિટનો સહારા લે છે જે વૈધાનિક

ઓડિટ હોઈ શકે છે. આંતરિક ઓડિટ સામાન્ય રીતે પરિચિત અથવા લાયકાત ધરાવતા એકાઉન્ટન્ટ્સ દ્વારા ઈન હાઉસ હાથ ધરવામાં આવે છે. કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ હેઠળ અથવા એક્ટ દ્વારા નિર્ધારિત કરવામાં આવે ત્યારે વૈધાનિક ઓડિટ ફરજિયાત છે અને હિસાબોનું ઓડિટ લાયકાત ધરાવતા ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ દ્વારા કરાવવું પડશે. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સ સામાન્ય એકાઉન્ટન્ટ્સ નથી પરંતુ નિષ્ણાતો છે જેમણે સફળતાપૂર્વક શૈક્ષણિક અભ્યાસ કર્યો છે અને વ્યાપક વ્યવહાર અનુભવ ધરાવે છે અને સદર કામ માટે તાલીમ પામેલા છે. અભ્યાસક્રમ માટે એક માર્ગદર્શક હેઠળ આર્ટિકલ-શિપ જરૂરી છે જે પોતે કેટલાક વર્ષોના અનુભવ ધરાવતા ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ છે. સાધારણ એકાઉન્ટન્ટથી વિપરીત, ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ તેમના અનુભવ અને શૈક્ષણિક પૃષ્ઠભૂમિ સાથે નાણાકીય વ્યવહારોની એન્ટ્રીઓ અને રેકૉર્ડ્સની તપાસ, ચકાસણી અને સ્ક્રુટિની કરવા માટે વધુ સારી સ્થિતિમાં છે. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સની ક્ષમતા અને યોગ્યતા ઉચ્ચ કક્ષાની છે અને સામાન્ય એકાઉન્ટન્ટ અથવા હિસાબનું જ્ઞાન ધરાવતી કે તેનાથી પરિચિત સામાન્ય વ્યક્તિની ક્ષમતા સાથે તેને સરખાવી શકાય નહીં અને સરખાવવી જોઈએ નહીં. તાજેતરમાં વૈધાનિક ઓડિટ હોવા છતાં, હિસાબોની જાહેર સ્ક્રુટિનીમાં વધારો કરવાની માંગ થઈ

છે. વિદેશમાં એનરોન અને અન્ય કેસો અને ભારતમાં સત્યમના કેસો નિયંત્રણો અને તપાસની સિસ્ટમ રાખવાની જરૂરિયાત અને આવશ્યકતા પર પ્રકાશ પાડ્યો છે, કદાચ પરંપરાગત ઓડિટના વ્યાપથી પણ પર. ગેરરીતિઓ, ઢાંકપિછોડા કે કરચોરીની શક્યતાને નકારી કાઢવા માટે નાણાકીય પત્રકો અને હિસાબોની વધુને વધુ ઝીણવટપૂર્વક તપાસ કરવામાં આવી રહી છે. નાણાકીય પત્રકો અને હિસાબો વધુને વધુ સ્ક્રુટિની અને તપાસ હેઠળ આવી રહ્યા છે. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ નાણાકીય તપાસકર્તા અને તપાસ કરનાર છે, જેણે હિસાબોમાં ફોડ, ખોટું રિપોર્ટિંગ અને ખોટા દાવાઓની ઓળખ કરવા અને તેને બહાર લાવવા માટે જિજ્ઞાસુ, મક્કમ અને સારી રીતે માહિતગાર હોવું જરૂરી છે.

૨૬. ઉપરોક્ત અવલોકનોને સામાન્ય અભિવ્યક્તિ અથવા અભિપ્રાય તરીકે અર્થઘટન કરવા જોઈએ નહીં, કે દરેક હિસાબ અથવા આવકના પત્રકને શંકા, અવિશ્વાસ અને સંશયવાદ સાથે જોવું જોઈએ. ભૂતકાળના બનાવો એ માત્ર વધુ નજીકની અને વધુ ઊંડાણપૂર્વકની સ્ક્રુટિની માટેની ચેતવણીઓ છે. એ પણ એક હકીકત છે કે વ્યવસાયિક વ્યવહારો પહેલા કરતા વધુ ગૂંચવણભરેલા બન્યા છે અને એકાઉન્ટિંગ એન્ટ્રીઓ વધુ જટિલ બની છે. આ એક એવું કારણ હોઈ શકે છે કે શા માટે કેટલાક

કિસ્સાઓમાં ફોડ પકડી શકાયા ન હોત. ખરેખર આવા કિસ્સાઓએ ઓડિટના કામને વધુ વ્યાપક, આક્રમક અને તપાસાત્મક બનાવ્યું છે. નૈતિક સંચાલકો આ પ્રકારની તપાસને બિનજરૂરી દખલગીરી કે હેરાનગતિનો અભિગમ ગણી શકે છે. કલમ ૧૪૨ [૨એ] ફિશિંગ અથવા રોવિંગ ઇન્કવાયરી અભિગમ અથવા વિચ હન્ટની મંજૂરી આપતી નથી પરંતુ તે એક નિયંત્રિત જોગવાઈ છે જે આકારણી અધિકારીની નિષ્ણાત એકાઉન્ટન્ટ એટલે કે ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટની મદદ લેવાની જરૂરિયાત અને આવશ્યકતાનો સ્વીકાર કરે છે, જે વ્યક્તિ શૈક્ષણિક રીતે લાયકાત ધરાવે છે અને હિસાબો સમજીને કરચોરી અથવા અચોક્કસ વિગતો રજૂ કરવી વગેરે બહાર લાવવા માટે વ્યવહારુ અનુભવ ધરાવે છે. જોગવાઈ કરદાતાને પડતી અસુવિધા સાથે મહેસૂલના અધિકારને સંતુલિત કરે છે. આકારણી અધિકારીઓ ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સ નથી અને તેથી જ્યારે જરૂર પડે અને પરવાનગી હોય ત્યારે, આકારણી પૂર્ણ કરવા અને કરદાતાની કરપાત્ર આવક નિર્ધારિત કરવા માટે લાયક નિષ્ણાતોની મદદ અને સહાય લઈ શકે છે.”

૨૨. ઉપરોક્તને ધ્યાનમાં રાખીને અને અહીં દર્શાવેલા કારણોસર, ખાસ કરીને એક્ટની કલમ ૧૪૨ [૨એ] ના વ્યાપ અને અવકાશને ધ્યાનમાં લેતા, એવું કહી શકાય નહીં કે કેસના તથ્યો અને સંજોગોમાં, સામાવાળાએ કલમ ૧૪૨

[રએ] હેઠળ આદેશ પસાર કરતી વખતે કોઈ ભૂલ અને/અથવા કોઈ ગેરકાયદેસરતા કરી છે. સંજોગો અનુસાર, વર્તમાન રિટ અરજીઓ ફગાવી દેવા યોગ્ય છે અને તે અનુસાર ફગાવી દેવામાં આવે છે. દરેક કેસમાં ઈશ્યૂ થયેલ રૂલ નિસી ડિસ્ચાર્જ થાય છે. કોઈ ખર્ચ નથી.

સહી/– [એમ.આર. શાહ, ન્યાયમૂર્તિશ્રી]

સહી/– [બી.એન. કારિયા, ન્યાયમૂર્તિશ્રી]

પ્રકાશ

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.